

การวิเคราะห์มวยไทยในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์

วรินทร์ จันทรณ์ และพงษ์พัฒน์ ว่องไว

วิทยาลัยมวยไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์ชื่อท่า ที่มาและลักษณะการปฏิบัติท่ามวยไทยในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านรามเกียรติ์ จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านมวยไทย จำนวน 7 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ชื่อท่ามวยไทยในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ทั้ง 59 ท่า เป็นชื่อท่าที่มีความเกี่ยวข้องกับจากรวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ โดยแบ่งเป็นมวยลิง 21 ท่า มวยยักษ์ 11 ท่า มวยพระ 22 ท่า มวยนาง 2 ท่า และชื่อท่าสัตว์ในวรรณคดีรามเกียรติ์ 3 ท่า

2. ที่มาของชื่อท่ามวยไทยในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ทั้ง 59 ท่า มีชื่อท่ามวยไทยบางท่าได้มาจากอากัปกริยาของตัวละคร บางท่าได้มาจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเนื้อเรื่องซึ่งมีและเกิดขึ้นอยู่ในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ทั้งสิ้น อิทธิพลของวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ผสมผสานให้เข้ากับการออกอาวุธของมวยไทย จึงทำให้เกิดการเชื่อมโยงกันระหว่างมวยไทยกับวรรณคดีไทย

3. ลักษณะการปฏิบัติของท่ามวยไทยในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ทั้ง 59 ท่า มีความเชื่อมโยงสอดคล้องกับชื่อท่าและที่มาจากวรรณคดีรามเกียรติ์อย่างเหมาะสม เพราะอัตลักษณ์ของมวยไทยเป็นศิลปะการต่อสู้ที่ชิงไหว ชิงพริบ ในการเข้ากระทำคู่ต่อสู้ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งลักษณะการปฏิบัติมวยไทยในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์เกิดจากการนำพฤติกรรมทางธรรมชาติ การใช้อาวุธ อากัปกริยาของตัวละครมาผสมผสานกับมวยไทยจึงทำให้เกิดลักษณะการปฏิบัติ

คำสำคัญ: มวยไทยในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์

ANALYSIS OF MUAY THAI IN THE LITERATURE OF RAMAYANA

Warin Chancham, and Phongphat Wongwai

College of Muaythai Study and Thai Tradional Medicene, Muban Chombueng Rajabhat University

Abstract

This research aimed to analyze the names of movements, origins, and characteristics of performing Thai boxing movements in the literature of Ramayana. The main informants in this research were following; three experts in Ramayana and seven experts in Muaythai. The informants were selected by purposive sampling. The research instrument used was an structured interview. Analyze data with content analysis.

The analysis results are as follows:

1. The results of the analysis of 59 Thai boxing stance names in the literature of Ramayana indicated that a total of names are associated with the literature of Ramayana. It is divided into 21 stances for Muay Ling, 11 stances for Muay Yak, 22 stances for Muay Pra, 2 stances for Muay Nang, and 3 names of animal stances in the literature of Ramayana.

2. The results of the analysis of the performance characteristics of Thai boxing stances in the literature of Ramayana, a total of 59 stances, showed that some Thai boxing stances came from characters' behaviors and various events in the story that occurred in all Ramayana literature. The influence of the Ramayana literature has blended with the weaponry of Thai boxing stances, thus causing the connection between Thai boxing and Thai literature.

3. The results of the analysis of the performance characteristics of Thai boxing stances in the Ramayana, a total of 59 stances, showed that the performance characteristics of the Thai boxing stances were appropriately linked with the names of the stances and the source of the Ramayana. Because Thai boxing is a martial art that outsmarts the opponent's action as effectively as possible, the characteristics of the Thai boxing stances in the Ramayana originated from the characters' natural behavior, the way they used weapons, and their manner combined with the stances of Thai boxing. Therefore, the performance characteristics of the Thai boxing stances appeared. This research has identified the performance characteristics of each Thai boxing stance.

Keywords: Muaythai in the literature of Ramayana

บทนำ

มวยไทยเป็นศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของชนชาติไทยมาเป็นเวลาหลายศตวรรษ เป็นการต่อสู้ที่ใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายแทนอาวุธชนิดอื่น ได้แก่ หมัด เท้า เข่า ศอก และศีรษะ ของร่างกายให้ผสมกลมกลืนกันจนมีประสิทธิภาพสูงสุดในการต่อสู้ป้องกันตัว และมีการตั้งชื่อท่าทางการต่อสู้ดังกล่าวให้ฟังแล้วไพเราะ หรือเข้าใจง่ายโดยเทียบเคียงลักษณะท่าทางมวยกับชื่อหรือลีลาของตัวละครเหตุการณ์หรือสัตว์ในวรรณคดี (Jatuchai Champahom, 2009) กล่าวว่า ไม่นាយของมวยไชยา ได้แก่ ท่าเสือลากหางเป็นอากัปกิริยาของเสือที่กำลังหมอบอยู่พร้อมที่จะตะคุบได้ทุกเวลา อากัปกิริยาดังกล่าวทำให้คิดว่าผู้ที่ใช้ท่าเสือลากหางหมดแรงต่อสู้ จึงเกิดความประมาทพร้อมที่จะเข้าเผด็จศึกโดยการเข้าหาพร้อมเตะใส่ผู้ที่ใช้ท่าเสือลากหางย่อหลบต่ำพร้อมกระโจนเข้าหาจับขาที่เตะและจับทุ่มลงทันที โดยใช้เข่าและศอกกดทับลงบริเวณอวัยวะเพศ และลูกกระเดือก

ครูแหลม ครูพงษ์ และครูดำ (Kru Laem, Kru Pong, & Kru Dum, 2015, p. 58) กล่าวว่า มวยไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย เป็นวิชาการต่อสู้ป้องกันตัวตามแบบเฉพาะตามที่ครูสั่งสอน ทั้งด้านวิชาเชิงยุทธ์ และด้านการอบรมกล่อมเกลাজิตใจ มวยสอนให้มีความดีเตี้ยว งามอาจ กล้าหาญ และยังส่งเสริมให้มีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้คุณ กตัญญูกตเวที ต่อชาติ ครอบครัวและครูบาอาจารย์ อันถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ คุณธรรมเหล่านี้แสดงออกด้วยขนบธรรมเนียม พิธีกรรมอันดีงาม

สายทิพย์ นุกุลกิจ (Saithip Nukulkit, 1990, p. 170) กล่าวถึง วรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์นับว่าเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่ง เราอาจคิดอย่างตรงไปตรงมาว่า ยักษ์รบกับมนุษย์ก็ได้ หรือจะในแง่ว่า ทศกัณฐ์หรือพญายักษ์เป็นตัวแทนแห่งความชั่ว พระรามหรือมนุษย์เป็นตัวแทนแห่งความดีก็ได้ ความดีและความชั่วต่อสู้ ต้านทานกันอยู่เสมอ เพราะธรรมชาติการต่อสู้ย่อมผลัดกันแพ้ชนะเป็นของธรรมดา การต่อสู้กันในบางครั้งจึงดูเหมือนว่าฝ่ายธรรมจะรุ่งโรจน์ เช่น พระลักษมณ์ยังถูกหอกโมกขศักดิ์ หรือในบางตอนที่ยกมาก็ยังแสดงให้เห็นว่า แม้พระรามจะเป็นปางหนึ่งของนารายณ์อวตาลลงมาก็ตาม ก็ยังมีโอกาสหลงกลทศกัณฐ์ เช่น ในตอนที่นางเบญจกายแปลงตนเป็นนางสีดาลอยน้ำมา ด้วยความไม่รู้จึงทำให้พระรามเศร้าโศกเป็นอย่างมาก แต่ในที่สุดธรรมะย่อมชนะอธรรม แม้ธรรมจะมีหลายเท่าเพียงใด (Attanich Phokasub, 2009, pp. 288 - 291) กล่าวว่า รามเกียรติ์ทำให้เกิดหลักสูตรโครงสร้างแก่ วิชาจิตรกรรมไทยโบราณเป็น กนก นารี กระบี่ คช ขึ้นได้ ฉันทราชมเกียรติ์ก็ได้ทำให้เกิดหลักสูตรโครงสร้างศิลปะเป็นวิชาศิลปะมวยไทยขึ้นได้ ไม่แตกต่างจากวิชาจิตรกรรมไทยโบราณ แต่วิชาศิลปะมวยไทยนำรายละเอียดปลีกย่อยของ “ลำดับเหตุการณ์” แห่งรามเกียรติ์มาเป็นหัวข้อสำคัญมากกว่าการสะท้อนภาพเหตุการณ์ลำดับต่าง ๆ ในวรรณคดีรามเกียรติ์ ออกมาเป็นลีลาการใช้อาวุธสงคราม “มือเปล่า” แล้วเรียกว่า “แม่ไม้ - ลูกไม้” หรือรวม ๆ ว่า “ไม้มวย” เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในยุคภาษาสันสกฤตยังมีบทบาทอย่างสูงอยู่ในสังคมชนชั้นปกครอง เพราะคำว่า “มวย” เป็นศัพท์ระดับรากฐานศัพท์หนึ่งในภาษาสันสกฤตที่เรียกว่า “ธาตุศัพท์” และชนชาติไทยก็รับรักษากับพัฒนาต่อยอดอย่างยอดเยี่ยมถึงที่สุดอีกเช่นกันจนเกิดเป็น เอกเทศแห่งนาฏศิลป์ไทย เอกเทศแห่งจิตรกรรมไทย และเอกเทศแห่งวิชาศิลปะมวยไทย

รามเกียรติ์ยังมีอิทธิพลต่อศาสตร์ในแขนงต่าง ๆ เช่น หนึ่ง หุ่น และมวยไทย โดยเฉพาะมวยไทยนั้นก็ได้รับอิทธิพลมาจากวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์โดยชื่อท่าแม่ไม้มวยไทย ลูกไม้มวยไทย กลมวยไทย เชิงมวยไทย และท่าร้ายรำไห้วครูมวยไทยล้วนแล้วแต่ได้รับอิทธิพลมาจากวรรณคดี เรื่องรามเกียรติ์เป็นส่วนใหญ่ โดยในแต่ละท่าจะมีการเทียบเคียงลักษณะท่าทางกับชื่อหรือลีลาของตัวละครเหตุการณ์ต่าง ๆ ในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ เช่น หนุมานถวายนาง หนุมานข้ามลงกา พระรามเดินดง นางมณโฑนั่งตก พระรามนำวศกร ภูมภกรรณพุงหอก ขุนยักษพานาง หิริญม้วนแผ่นดิน เป็นต้น

จากลักษณะความสอดคล้องในด้านของแนวคิดที่เชื่อมโยงกันของมวยไทยกับวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะอนุรักษ์เผยแพร่สืบสานองค์ความรู้ไม้มวยไทยในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ว่ามีชื่อ

ที่มาจากรวณคดีเรื่องราวเกียรติอะไรบ้าง มีที่มาอย่างไรและมีลักษณะการปฏิบัติของแต่ละท่าอย่างไร เพราะส่วนใหญ่มีบางท่าชื่อเหมือนกันแต่ลักษณะการปฏิบัติไม่เหมือนกัน บางท่าลักษณะการปฏิบัติเหมือนกันแต่ชื่อท่าไม่เหมือนกัน และทำให้ทราบถึงที่มาของแต่ละชื่อท่าไม้มวยไทยในราวณคดีว่าแต่ละท่ามีที่มาอย่างไร เพื่อให้เยาวชนคนรุ่นใหม่เกิดความเข้าใจ มีจิตสำนึกถึงความเป็นไทยซึ่งเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ตลอดไป อีกทั้งเป็นการปกป้องคุ้มครองมรดกภูมิปัญญากีฬาไทย ให้เกิดการสงวนรักษาและพัฒนาฟื้นฟูมวยไทยให้เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

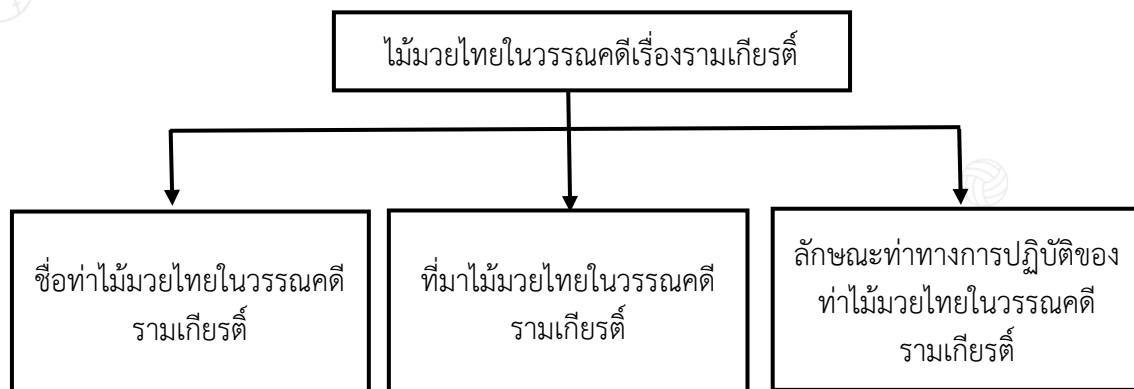
เพื่อวิเคราะห์ชื่อท่า ที่มาและลักษณะการปฏิบัติท่าไม้มวยไทยในราวณคดีเรื่องราวเกียรติ

คำถามการวิจัย

ชื่อท่า ท่าไม้มวยไทยเกี่ยวข้องกับราวณคดีเรื่องราวเกียรติหรือไม่ และลักษณะการปฏิบัติที่ถูกต้องเป็นอย่างไร มีความสอดคล้องกับชื่อท่าและที่มาหรือไม่

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยไว้ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ไม้มวยไทยในราวณคดีเรื่องราวเกียรติ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ชื่อท่า ที่มาและลักษณะการปฏิบัติท่าไม้มวยไทยในราวณคดีเรื่องราวเกียรติ ซึ่งเป็นการวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนในการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาของมวยไทยจากเอกสาร ตำรามวยไทย จำนวน 10 เล่ม และเอกสาร ตำราเกี่ยวกับราวณคดีเรื่องราวเกียรติจำนวน 6 เล่ม ในประเด็นสำคัญ 3 ประการ คือ 1) ชื่อท่าไม้มวยไทยที่เกี่ยวข้องกับราวณคดีเรื่องราวเกียรติ 2) ที่มาไม้มวยไทยที่เกี่ยวข้องกับราวณคดีเรื่องราวเกียรติ 3) ลักษณะการปฏิบัติของท่าไม้มวยไทยในแต่ละท่า และศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อสร้างเครื่องมือวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure interview) ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้กับผู้เชี่ยวชาญที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน และนำแบบสัมภาษณ์มาศึกษาข้อบกพร่องพร้อมปรับปรุงแก้ไข เสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสัมภาษณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านรามเกียรติ์ 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านมวยไทยและมวยโบราณ จำนวน 7 คน โดยมีเงื่อนไขในการพิจารณาเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ เกณฑ์ในการคัดเลือกของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่งดังนี้

1. เป็นผู้มีความรู้ทางด้านปริญาโทหรือปริญาเอกมวยไทย
2. มีองค์ความรู้และความสามารถในการถ่ายทอดมวยไทยและมวยโบราณ
3. มีองค์ความรู้และความสามารถในการถ่ายทอดวรรณคดีรามเกียรติ์

แล้วนำผลมาวิเคราะห์ข้อมูล และรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ นำผลกลับไปยืนยันข้อมูลอีกครั้ง โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านรามเกียรติ์ 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านมวยไทยและมวยโบราณ จำนวน 4 คน เป็นผู้ช่วยยืนยันข้อมูล

ขั้นตอนที่ 4 นำข้อมูลที่ได้จากการยืนยันข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอพรรณนาความเรียง

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ชื่อท่าไม้มวยไทยในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ทั้งหมด 59 ท่า เมื่อนำมาวิเคราะห์ผลปรากฏว่า เป็นชื่อท่าที่มีความเกี่ยวข้องกับจากรวมคดีเรื่องรามเกียรติ์ทั้งหมด โดยแบ่งเป็น 1) มวยลิง จำนวน 21 ท่า ประกอบด้วย ท่าหนุมานหักด่าน ท่าหนุมานถวายเป็น ท่าหักคอเราวัน ท่ารัดวงเราวัน ท่าหนุมานพาดกุมภกรรณ ท่าหนุมานแบกแข้ง ท่าหนุมานแหวกฟอง ท่าหนุมานทะยาน ท่าหนุมานข้ามลงกา ท่าองค์คงพระขรรค์ ท่าหนุมานจองถนน ท่าหักคอช้างเราวัน ท่าหนุมานถอนตอ ท่าสุครีพถอนต้นรัง ท่าหนุมานหักคอช้างเราวัน ท่าหนุมานหักศร ท่าสุครีพหักฉัตร ท่าพาลีเซยคาง ท่ามัจฉานุขึ้นฝั่ง ท่าบันเศียรทศกัณฐ์ และท่าขุนยักษ์จับลิง 2) มวยยักษ์ จำนวน 11 ท่า ประกอบด้วย ท่าขุนยักษ์พานาง ท่าหิรัญม้วนแผ่นดิน ท่ากุมภกรรณพุ่งหอก ท่ารามสูรขว้างขวาน ท่าอินทราชิตพาดคันศร ท่าทศกัณฐ์เหนี่ยวเขาพระสุเมรุ ท่าวิรุฬหกกลับ ท่าทศกัณฐ์ยอเขาพระสุเมรุ ท่ากวางมารีศสะบัดหญ้า ท่าสดาอุปัฏฐาก และท่านาคาคาบหาง 3) มวยพระ จำนวน 22 ท่า ประกอบด้วย ท่าพระรามจองถนน ท่านารายณ์บันเศียร ท่านารายณ์ขว้างจักร ท่าพระรามเดินดง ท่าพระรามน้าวศร ท่าพระรามหักศร ท่าพระรามพาดศร ท่าพระรามยันศร ท่าพระรามตีทัพ ท่าพระรามสะกดทัพ ท่าขว้างจักรนารายณ์ ท่าพระรามเหยียบลงกา ท่านารายณ์ข้ามสมุทร ท่าพระพายลัมสังขร ท่าพระลักษมณ์ห้ามพล ท่าจักรนารายณ์ ท่านารายณ์หักศร ท่าพระลักษมณ์ทุ่มมุลพลัม ท่านารายณ์เหยียบสมุทร ท่าพระรามถางป่า ท่าฤๅษีเหิน และท่าฤๅษีลี้มฤณ 4) มวยนาง จำนวน 2 ท่า ประกอบด้วย ท่านางมณโฑนั่งแท่น และท่านางมณโฑนั่งตัก และ 5) ชื่อท่าสัตว์ในวรรณคดีรามเกียรติ์ จำนวน 3 ท่า ประกอบด้วย ท่าเราวันเสงา ท่านาคาบาดหาง และท่าสดาอุปัฏฐาก

2. ผลการวิเคราะห์ที่มาของชื่อท่าไม้มวยไทยในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ทั้งหมด 59 ท่า เมื่อนำมาวิเคราะห์ผลปรากฏว่า ที่มาของชื่อท่าไม้มวยไทยมาจากรวมคดีเรื่องรามเกียรติ์ทั้ง 59 ท่า ชื่อท่าไม้มวยไทยบางท่าได้มาจากอากัปกิริยาของตัวละคร ได้แก่ ท่าหนุมานทะยาน ท่ากวางมารีศสะบัดหญ้า ท่าพระรามน้าวศร ท่าพระพายลัมสังขร ท่าจักรนารายณ์ ท่าฤๅษีเหิน ท่านางมณโฑนั่งแท่น ท่านางมณโฑนั่งตัก ท่าเราวันเสงา และท่านาคาบาดหาง บางท่าได้มาจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเนื้อเรื่องซึ่งมีและเกิดขึ้นอยู่ในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ได้แก่ ท่าหนุมานหักด่าน ท่าหนุมานถวายเป็น ท่าหักคอเราวัน ท่ารัดวงเราวัน ท่าหนุมานพาดกุมภกรรณ ท่าหนุมานแบกแข้ง ท่าหนุมานแหวกฟอง ท่าหนุมานข้ามลงกา ท่าองค์คงพระขรรค์ ท่าหนุมานจองถนน ท่าหักคอช้างเราวัน ท่าหนุมานถอนตอ ท่าสุครีพถอนต้นรัง ท่าหนุมานหักคอช้างเราวัน ท่าหนุมานหักศร ท่าสุครีพหักฉัตร ท่าพาลีเซยคาง ท่ามัจฉานุขึ้นฝั่ง ท่าบันเศียรทศกัณฐ์ ท่าขุนยักษ์จับลิง ท่าขุนยักษ์พานาง ท่าหิรัญม้วนแผ่นดิน ท่ากุมภกรรณพุ่งหอก ท่ารามสูรขว้างขวาน ท่าอินทราชิตพาดคันศร ท่าทศกัณฐ์เหนี่ยวเขาพระสุเมรุ ท่าวิรุฬหกกลับ ท่าทศกัณฐ์ยอเขาพระสุเมรุ ท่าสดาอุปัฏฐาก ท่านาคาคาบหาง

ท่าพระรามจองถนน ท่านารายณ์บันเคียร ท่านารายณ์ขว้างจักร ท่าพระรามเดินดง ท่าพระรามหักศอก
ท่าพระรามฟาดศร ท่าพระรามยันศร ท่าพระรามตีทัพ ท่าพระรามสะกดทัพ ท่าขว้างจักรนารายณ์
ท่าพระรามเหยียบบลกา ท่านารายณ์ข้ามสมุทร ท่าพระลักษมณ์ห้ามพล ท่านารายณ์หักศอก ท่าพระลักษมณ์ท่ม
มูลพลัม ท่านารายณ์เหยียบสมุทร ท่าพระรามกลางป่า ท่าฤๅษีลี้มญาณ และท่าสดาญชิงนาง อิทธิพลของ
วรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ผสมผสานให้เข้ากับการออกอาวุธของมวยไทย จึงทำให้เกิดการเชื่อมโยงกันระหว่าง
มวยไทยกับวรรณคดีไทย

3. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ได้แสดงออกในลักษณะการ
ปฏิบัติของมวยไทยซึ่งสามารถแบ่งออกได้ 5 กลุ่ม คือ

1. มวยลิง ชื่อของลิงที่อยู่ในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับชื่อของมวยไทย
ได้แก่ หนุมาน สุกรีพ องคต มัจฉานุ พาลี พฤติกรรมของตัวละครที่แสดงออกในท่าไม้มวยไทยในลักษณะของ
การปฏิบัติ มวยลิงจะมีลักษณะเป็นได้ทั้งมวยอ่อนและมวยแข็ง การใช้อาวุธของมวยลิงจะเน้นการใช้อาวุธใน
ระยะประชิด มีการเคลื่อนที่ที่รวดเร็ว คล่องแคล่วว่องไว โดยส่วนใหญ่การใช้อาวุธของมวยลิงจะเน้นการใช้ศอก
และเข่า รวมถึงการจับหัก การทิ่ม เมื่อมีโอกาสโดยมีเอกลักษณ์ของการใช้ไม้มวยคือการเหยียบขึ้นหรือการ
กระโดด มวยลิงจะเน้นและให้ความสำคัญในด้านของการใช้จังหวะและความรวดเร็วซึ่งแตกต่างจากมวยยักษ์ที่
เน้นใช้พลังกำลังเข้าปล้ำ รัด และจับทิ่ม

2. มวยยักษ์ ชื่อของยักษ์ที่มีอยู่ในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับมวยไทย
ได้แก่ ทศกัณฐ์ กุมภกรรณ หิรันตยักษ์ อินทรชิต รามสูร มาริศ มูลพลัม และ วิรุฬหก พฤติกรรมของตัวละครที่
แสดงออกในท่าไม้มวยไทยในลักษณะของการปฏิบัติมวยยักษ์จะมีลักษณะเป็นมวยกอด รัด พัด เหวี่ยง
มากกว่าการใช้อาวุธโดยตรง เป็นมวยที่เน้นการใช้พลังกำลัง ความดุดันในการจับคู่ต่อสู้ เพื่อทิ่ม ทับ จับ หัก
จะเน้นการจับขา แขน คอ และ หลัง เพื่อให้คู่ต่อสู้หมดสภาพ ซึ่งมวยยักษ์จะแตกต่างจากมวยลิงคือ จะไม่เน้น
การกระโดดเหมือนมวยลิงแต่จะอาศัยจังหวะใช้ความแข็งแรง ดุดัน จับคู่ต่อสู้

3. มวยพระ ชื่อของตัวละครที่อยู่ในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับมวยไทย
ได้แก่ พระนารายณ์ พระราม พระลักษมณ์ พระพาย รวมไปถึงกลุ่มของฤๅษี ซึ่งพฤติกรรมของตัวละครที่
แสดงออกในท่าไม้มวยไทยในลักษณะของการปฏิบัติ มวยพระโดยส่วนใหญ่จะเป็นมวยแข็ง เป็นการเข้าปะทะคู่
ต่อสู้โดยตรง เน้นการใช้หมัดและเท้าเป็นส่วนใหญ่ จะแตกต่างจากมวยลิงที่เน้นการใช้เข่าและศอก พฤติกรรม
ของมวยพระจะไม่ค่อยเน้นในการทิ่ม ทับ จับ หักแต่จะเน้นในการใช้ไม้มวย โดยการหวังผลจากการใช้หมัดและ
เท้าเข้ากระทำการคู่ต่อสู้อย่างหนักหน่วงและรุนแรง

4. มวยนาง ชื่อของตัวนางที่อยู่ในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับมวยไทยคือ
นางมณโฑ ซึ่งพฤติกรรมของนางมณโฑที่แสดงออกในท่าไม้มวยไทยในลักษณะของการปฏิบัติจะเป็นลักษณะ
ของมวยอ่อน เน้นการหลบหลีกและกระโดดเข้าทำคู่ต่อสู้ และเมื่อย้อนอดีตชาติของนางมณโฑในวรรณคดีเรื่อง
รามเกียรติ์ จะเห็นได้ว่าชาติที่ก่อนจะเกิดมาเป็นนางมณโฑคือนางกบมาก่อน และลักษณะอาภักิรยาของ
กบคือการกระโดด จะเห็นได้ว่าท่าไม้มวยนางทั้ง 2 ท่า จะเป็นท่าที่มีลักษณะใช้การกระโดดเข้าทำคู่ต่อสู้

5. สัตว์ในวรรณคดี ประกอบด้วย ช้างเอราวัณ ซึ่งเป็นท่าเอราวัณเสงา เป็นท่าที่เกิดจาก
อาภักิรยาของช้างที่กำลังเสงาขึ้น ซึ่งช้างเอราวัณเป็นช้างในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ซึ่งเป็นช้างวิเศษที่เป็น
พาหนะของพระอินทร์ลักษณะการปฏิบัติของท่าไม้มวยไทยท่านี้จึงเป็นการใช้หมัดเสงาไปที่ปลายคาง นาคา
หรือนาค ซึ่งเป็นตำนานคาบิทธา เป็นลักษณะอาภักิรยาของพญานาคที่บิดลำตัวหรือหางเพราะลักษณะของ
พญานาคตามวรรณคดีนั้นมีลักษณะลำตัวที่ยาวคล้ายงู ท่าไม้มวยนาคาบิทธาคือ การใช้มือซ้ายจับบริเวณสัน
เท้ามือขวาจับปลายเท้าบิดสันเท้าฝ่ายรุก เข้าตรงขวาไปที่บริเวณน่องฝ่ายรุก และนกดาย ซึ่งเป็นการสดาญ
ชิงนาง สดาญเป็นพญานก มีฤทธิ์มาก อาศัยอยู่ที่เขาอัสครรณ เป็นน้องของพญาสัมพาที เป็นสหายของท้าวทศรถ

เมืองอยุธยา ขณะที่บินจะไปเยี่ยมพระรามบนอากาศนั้นได้พบกับทศกัณฐ์ที่ลักพาตัวนางสีดาเหาะมาในอากาศ จึงเข้าขัดขวางแย่งชิงนาง ทำให้ม้วยสตายูชิงนางคือ การวัดคัลล้องหัดคู่ต่อสู้ที่ท่อนแขน บิดลำตัวเพื่อหักแขน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ชื่อทำไม้มวยไทยในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ทั้งหมด 59 ทำ พบว่า เป็นชื่อที่มีความเกี่ยวข้องกับวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ทั้งหมด เนื่องจากक्रमวยไทยในสมัยอดีต มีการตั้งชื่อทำทางของไม้มวยไทยในแต่ละทำให้ฟังแล้วเกิดความเข้าใจง่าย สามารถจดจำได้ง่ายโดยการเทียบเคียงลักษณะท่าทางมวยกับชื่อหรือลิลีของตัวละคร เหตุการณ์ต่าง ๆ หรือสัตว์ในวรรณคดีโดยเฉพาะรามเกียรติ์ซึ่งมีอิทธิพลต่อมวยไทย ไม่ว่าจะเป็นชื่อท่าแม่ไม้มวยไทย ลูกไม้มวยไทย กลมวยไทย เชิงมวยไทย และท่าร้ายรำไหว้क्रमวยไทยล้วนแล้วแต่ได้รับอิทธิพลมาจากวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์เป็นส่วนใหญ่ เพราะวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์มีตัวละครหรือเหตุการณ์ของเนื้อเรื่องล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลที่ปฏิเสธไม่ได้ ชื่อท่าของไม้มวยไทยส่วนใหญ่นั้นมาจากวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์นั้นส่วนมากจะมาจากตัวละคร 5 กลุ่ม คือ ลิง ยักษ์ พระ นาง และสัตว์ในวรรณคดี โดยส่วนมาก ชื่อท่าไม้มวยไทยक्रमวยไทยมักจะเอาชื่อตัวละครหรือเหตุการณ์ที่มีความสำคัญในเนื้อเรื่องมาตั้งเป็นชื่อท่า คือ ในกลุ่มของลิงจะเป็น หนุมาน องคต สุครีพ พาลี มัจฉานุ ในกลุ่มของยักษ์จะเป็น ทศกัณฐ์ กุมภกรรณ หิรันตยักษ์ อินทรชิต วิรุฬหก ไมยราพ รามสูร มาริส มุลพลัม ในกลุ่มของชื่อท่าที่เป็นท่าพระจะเป็น พระราม พระลักษมณ์ พระนารายณ์ พระพาย และฤๅษี ในกลุ่มของชื่อท่านางในท่าไม้มวยไทยที่เห็นปรากฏอยู่ในชื่อท่าที่เป็นไม้มวยไทยจะเป็นชื่อ นางมณโฑ ในส่วนของชื่อสัตว์ในวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับไม้มวยไทยคือ ช้าง เอร่าวัน นกสดาญ นาคหรือนาคา ในส่วนของเหตุการณ์ในเนื้อเรื่องวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ที่นำมาตั้งเป็นชื่อท่าไม้มวยไทยนั้นโดยส่วนมากจะเลือกเอาชื่อที่มีความชัดเจนเหตุการณ์สำคัญในเรื่อง เช่น หิริญม้วนแผ่นดิน หนุมานถวายนาง หนุมานหักคอช้างเอร่าวัน รามสูรขว้างขวาน พระรามนำวศร พระลักษมณ์ห้ามพล เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ ชนาเทพ วะสวนนท์ (Chanathep Wasavanon, 2012, p. 191) กล่าวว่า กลมวย คือ การนำแม่ไม้มวยไทย มาประกอบกันใช้ในการรุกรตเป็นท่าชุด และตั้งชื่อเรียกเพื่อให้สามารถจดจำได้ง่าย ชื่อที่นำมาตั้งให้กับท่าชุดต่าง ๆ เหล่านี้มักจะเป็นชื่อเกี่ยวกับวรรณคดีหรือเรื่องราวที่เป็นความรู้ในยุคสมัยนั้น ๆ ชื่อต่าง ๆ จึงเป็นชื่อของพระราม พระลักษมณ์ พระพรหม พระอินทร์ ครุฑ นาค ฯลฯ เป็นประวัติศาสตร์แขนงหนึ่งที่สามารถยืนยันที่มาของวิชามวยไทยได้เป็นอย่างดี เพราะเดิมทีในสมัยก่อนโน้นส่วนหนึ่งไทยเราได้รับอิทธิพลความเชื่อมาจากขอมบ้าง มาจากลังกาบ้าง หรือมาจากประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ ที่มาทำการค้าขายกับประเทศไทย ศาสนา ความเชื่อ หรือลัทธิต่าง ๆ จึงได้ถ่ายทอดเข้าสู่วิชาความรู้ในแขนงต่าง ๆ มากมาย เช่นกัน รวมทั้งวิชามวยไทยด้วย ดังจะสังเกตได้จากชื่อท่ามวยไทยอย่างหนึ่งที่อ้างอิงถึงตัวละครในวรรณคดีหรือชาดก เทียบเคียงกับชนชาติอื่น ๆ ที่มีประวัติศาสตร์ก็มีชื่อตัวละครในวรรณคดีหรือชาดกเหมือน หรือใกล้เคียงกับของไทยเรา เช่น วรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ในประเทศอินเดียก็มี อินโดนีเซียก็มี กัมพูชา ลาว พม่า ก็ล้วนมีแต่อาจแตกต่างกันในรายละเอียดไปบ้าง Somporn Sangchai, (2012 pp. 234 - 236) ได้กล่าวว่า ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของมวยไทยได้อิทธิพลอารยธรรมอินเดียเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการเรียกชื่อยุทธศิลป์ในแต่ละกระบวนการท่าตามชื่อในวรรณคดีรามเกียรติ์มวยพระยาพิชัยดาบหักแบ่งยุทธศิลป์เหล่านี้ออกเป็น 4 หมวดใหญ่ ๆ คือ 1. ยุทธศิลป์มวยพระ โดยปกรามเกียรติ์จะมีตัวเอก ตัวรอง ตัวประกอบ ฯลฯ ซึ่งเป็นชายชื่อในวรรณคดีที่ปรากฏในยุทธศิลป์มวยไทยคือ พระนารายณ์ พระราม พระลักษมณ์ นอกจากนี้ยังมีชื่อที่มาจากวรรณกรรมอื่น ๆ ที่เป็นชายเช่น อิเหนา ฤๅษี ขวามอญ ญวน ทะแย นาค ช้าง 2. ยุทธศิลป์มวยนาง ยุทธศิลป์มวยไทยที่มีชื่อตัวนางเป็นชื่อกระบวนการท่ามวยมีน้อยมาก คือ นางมณโฑ และ “นาง” 3. ยุทธศิลป์มวยลิง ยุทธศิลป์ที่มีชื่อลิงในวรรณคดีรามเกียรติ์จะมีมากมายหลายชื่อด้วยกัน เช่น หนุมาน สุครีพ องคต วายุบุตร มัจฉานุ ขุนลิง วานร ฯลฯ 4. ยุทธศิลป์มวยยักษ์ ยุทธศิลป์ที่ใช้ชื่อยักษ์ในรามเกียรติ์มีจำนวนไม่น้อยเลย เช่น ทศกัณฐ์ หิรัญยักษ์ ท้าววิรุฬหก รามสูร กุมภกรรณ มาริส ไมยราพ อินทรชิต ขุนยักษ์ นางยักษ์ กากนาสูร มุลพลัม ฯลฯ นอกจากนี้

ยังสอดคล้องกับ วานิชา บัวแย้ม (Vanisa Buayam, 2013, Abstract) กล่าวถึง แนวคิดเกี่ยวกับการนำตัวละครในรามเกียรติ์มาเป็นองค์ประกอบสำคัญของยันต์ ได้แก่ ยันต์รูปพระราม พระลักษมณ์ ทศกัณฐ์ หนุมาน พาลี สุครีพ องคต และมัจฉานุ โดยจะมุ่งเน้นไปยังแนวคิดในการสร้าง รูปแบบกระบวนการสร้าง ผลกระทบต่อคติความเชื่อที่มีต่อยันต์และตัวละครในรามเกียรติ์ ยันต์รูปตัวละครรามเกียรติ์เป็นยันต์รูปภาพที่เกิดขึ้น นับเป็นพัฒนาการหนึ่งของระบบยันต์ในประเทศไทยเพราะรามเกียรติ์นั้นเป็นวรรณกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ มีความสำคัญกับแนวคิดและความเชื่อต่าง ๆ ของคนไทยมาแล้วยาวนาน การเกิดขึ้นของยันต์รูปตัวละครรามเกียรติ์นั้นจึงเป็นเสมือนการนำสิ่งที่แสดงถึงความเชื่ออันศักดิ์สิทธิ์ทั้งสองสิ่งเข้ามาหลอมรวมกันอีกด้วย แต่เนื่องจากรามเกียรติ์เป็นมหากาพย์ ที่มีตัวละครเป็นจำนวนมาก การนำตัวละครเข้ามาใช้ทำเป็นยันต์จึงเป็นตัวละครที่ถูกเลือกมา ด้วยปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความเหมาะสม

2. ผลการวิเคราะห์ที่มาของชื่อท่าไม้มวยไทยในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ทั้งหมด 59 ท่า เมื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ที่มาของชื่อท่าไม้มวยไทยมาจากรวมคดีเรื่องรามเกียรติ์ทั้งหมด เพราะชื่อท่าทั้งหมด 59 ท่า ประกอบไปด้วยตัวละครหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเรื่องซึ่งมีและเกิดขึ้นอยู่ในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ทั้งสิ้น ข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์กล่าวว่า รามเกียรติ์เป็นวรรณคดีที่มีความผูกพันอยู่กับวิถีชีวิตของคนไทยแต่โบราณกาลมีอิทธิพลต่อ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม ความเชื่อ และศาสตร์ในแขนงต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ การเล่นโขน กล่าวคือรามเกียรติ์ฉบับพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงพระราชนิพนธ์ตั้งแต่ต้นจนจบซึ่ง ถือเป็นฉบับที่มีความสมบูรณ์ที่สุด จุดประสงค์เพื่อให้ได้อ่านเข้าใจเรื่องราว ส่วนรามเกียรติ์ฉบับพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นเพื่อเล่นละครหลวงเป็นประการสำคัญทรงเลือกแต่เฉพาะตอนที่จะใช้บทละครเล่นได้เท่านั้น ซึ่งมวยไทยนั้นก็ได้รับอิทธิพลจากรวมคดีเรื่องรามเกียรติ์โดยตรงเพราะท่าไม้มวยไทยท่าต่าง ๆ นั้น ล้วนมีชื่อเรียกที่บ่งบอกถึงความเป็นไทยในสมัยอดีตนั้น ครูมวยไทยได้มีการศึกษาและซึมซับอิทธิพลของรามเกียรติ์จากการแสดงละครหลวง ในรูปแบบของการเล่นโขน โดยการแสดงโขนนั้นก็จะเล่นในตอนสำคัญ ๆ ของเรื่องมีเนื้อเรื่องที่สนุกสนานตื่นเต้นแสดงให้เห็นถึงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของตัวละครตอนสู้รบสำคัญ ๆ มีที่มาที่ไปหรือการอ่านวรรณคดีเรื่องต่าง ๆ ซึ่งรามเกียรติ์นั้นเป็นวรรณคดีที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ซึ่งวิถีชีวิตของคนไทยมักจะซึมซับสิ่งที่อยู่รอบตัวมาใช้ให้เกิดประโยชน์โดยจะเห็นได้ว่าแต่ละท่าไม้มวยไทยจะมีการเทียบเคียงลักษณะท่าทางกับชื่อหรือลีลาของตัวละครเหตุการณ์ต่าง ๆ ในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ เช่น หนุมานถวายนาง หนุมานข้ามลงกา พระรามเดินดง นางมณโฑนั่งตก พระรามนำวศร กุมภกรณพุงหอก ขุนยักษพานาง หิริญม้วนแผ่นดิน ซึ่งในแต่ละชื่อท่าล้วนแล้วแต่มีเรื่องราวที่ปรากฏอยู่ในเนื้อเรื่องในบทพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ ในยุคสมัยต่าง ๆ อย่างชัดเจนซึ่งสามารถบ่งบอกได้ถึงความชาญฉลาดของบรรพบุรุษครูมวยไทยที่สามารถเอาเรื่องราวที่นำมาเล่าสวดแทรกไปในการฝึกท่าไม้มวยไทยทำนอง ๆ ว่ามีความหมายที่มาจากไปอย่างไร มีความเกี่ยวข้องอย่างไรกับมวยไทยซึ่งแสดงให้เห็นว่ามวยไทยนั้นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวซึ่งได้แสดงออกมาในลักษณะของศิลปะการต่อสู้ได้อย่างลงตัว ซึ่งสอดคล้องกับ ปริญิช โภคทรัพย์ (Prinnit Phokasub, 2003, p.286) ที่กล่าวว่า อีสติลีลา คือไม้มวยรามเกียรติ์ซึ่งคาดว่าได้รับอิทธิพลจากมวยกองอาสาจากเนื่องจากคติความเชื่อจากคือ คติรามายณะของอินเดียที่ทำให้เกิดเป็นพลังสร้างศิลปะมวยขึ้นมา คติรามเกียรติ์ของจากได้เจริญงอกงามในกรุงศรีอยุธยาตอนปลายอันสืบเนื่องจากความปรารถนาที่ต้องการให้มวยเต็มไปด้วยประสิทธิภาพและคุณภาพ มีคุณค่าที่แสดงออกถึงภูมิปัญญาไทย จิตใจ ร่างกายและจิตวิญญาณของมนุษย์ ในการปรับเปลี่ยนเหตุการณ์ในรามเกียรติ์ให้เป็นองค์ประกอบของมวยไทย ไม้มวยที่ได้พัฒนาตามคติรามายณะในกรุงศรีอยุธยาตอนปลายและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ไม่ได้ถูกบันทึกไว้อย่างเป็นระบบ บางส่วนอยู่ในบันทึกในไสยศาสตร์ของครูมวยที่เคยอยู่ในกองรบหัวเมือง โคราชและบุรีรัมย์ เท้าที่รวบรวมได้จากสมุดข่อยโบราณที่มีคติรามเกียรติ์เป็นหลักจะมีท่า มวยพระ นาง ยักษ์ ลิง และ ปกิณกะ เช่น นาค ฤๅษี ฯลฯ (Pornwin Chunkesa, Niwat Sukprasert,

& Akakwit Ruangrong, 2022) กล่าวถึง กระบวนท่ารบตัวละครลิงในเรื่องรามเกียรติ์ปรากฏใน 3 ลักษณะ คือ 1. ในภาพจิตรกรรมฝาผนัง 2. การแสดงหนังใหญ่ในภาพหนังจับ 3. กระบวนท่าลิงรบลิงในการแสดงโขน ทั้งสามลักษณะนี้เมื่อศึกษาแล้วพบว่ามีความเชื่อมโยงในแง่ของอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ กระบวนท่าหนุมานรบมัจฉานุในบทร่ายรำ จากพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 1 ส่วนกระบวนท่าหนุมานรบมัจฉานุในบทร่ายรำนั้นพบว่า มีกระบวนท่ารบ 14 ท่าแยกลักษณะกระบวนท่ารบออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1. กระบวนท่ารบที่มีความสัมพันธ์กับคำร้อง 30 ท่า และ 2. กระบวนท่าที่เกิดจากจินตนาการของผู้ประดิษฐ์ 21 ท่า ทุกกระบวนท่ามีโครงสร้างหลัก 3 แบบ คือ 1. กระบวนท่าลิงรบลิง 2. กระบวนท่าพระรบยักษ์ และ 3. กระบวนท่ายักษ์รบลิง เช่นเดียวกับการแสดงโขน แต่รายละเอียดของกระบวนท่ามีความแตกต่างกันเพราะมีลักษณะเด่นอันเป็นลักษณะเฉพาะ คือ เป็นกระบวนท่ารบของลิงรบลิงที่มีความประณีต เพราะได้มีการตีบทที่มีความสัมพันธ์กับคำร้อง และตามจินตนาการอย่างละเอียดลออตามบทพระราชนิพนธ์ซึ่งเป็นบทละคร จึงทำให้กระบวนท่ารบนี้มีคุณค่าและน่าสนใจทั้งในแง่ที่เป็นกระบวนท่าที่เกิดจากศิลปินแห่งชาติประดิษฐ์ขึ้น และถ่ายทอดกระบวนท่าโดยผู้เชี่ยวชาญทางนาฏศิลป์ไทย จึงเป็นมรดกภูมิปัญญาทางศิลปวัฒนธรรม อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษานาฏศิลป์ (Wanlop Phumrachat, Chanai Wannalee, & Niwat Sukprasert, 2016) กล่าวถึง วิเคราะห์บทบาททศกัณฐ์ในเรื่องรามเกียรติ์จากวรรณกรรมต่าง ๆ และวิเคราะห์แนวทาง รูปแบบ องค์ประกอบการแสดงบทบาททศกัณฐ์ จากบทละครเรื่องรามเกียรติ์ตอนท้าวมาลีวราชว่าความและวิเคราะห์กระบวนท่ารำ กลวิธีการแสดงของทศกัณฐ์ในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ตอนท้าวมาลีวราชว่าความ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิฝึกปฏิบัติกระบวนท่ารำบทบาททศกัณฐ์ ตอนท้าว มาลีวราชว่าความ วรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์มีที่มาจากรามายณะของอินเดียมีหลักฐานปรากฏทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยอาณาจักรทวารวดี คนไทยเริ่มรู้จักเรื่องรามเกียรติ์ในสมัยกรุงสุโขทัยโดยเล่าสืบทอดทางวรรณกรรมมุขปาฐะและปรากฏเป็นวรรณกรรมลายลักษณ์ในสมัยกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ รวมทั้งปรากฏบทบาททศกัณฐ์ซึ่งหมายถึง การแสดงพฤติกรรมหรือหน้าที่ความรับผิดชอบของทศกัณฐ์ที่ปรากฏในบทพระราชนิพนธ์และบทโขนเรื่องรามเกียรติ์ในสถานการณ์ต่าง ๆ อันสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางของกวี ผู้แต่งหรือนักปราชญ์แต่ละยุคสมัย ทำให้เรื่องรามเกียรติ์เป็นที่นิยมอย่างยิ่งและสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

3. ผลการวิเคราะห์ลักษณะการปฏิบัติท่าไม้มวยไทยในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ทั้งหมด 59 ท่า เมื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าลักษณะการปฏิบัติของท่าไม้มวยไทยส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับชื่อท่าและที่มา โดยจะมีบางท่าที่มีลักษณะการปฏิบัติที่แตกต่างออกไปกล่าวคือบางท่าไม้มวยไทยจะมีชื่อแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย เช่นบางท่ามีการสับเท้าบางท่าไม่มีหรือบางท่ามีการป้องกันแล้วตอบโต้แต่ในท้ายที่สุดก็จบที่การออกอาวุธที่เหมือนกันหรือบางท่ามีชื่อแตกต่างกันคือใช้การออกอาวุธมวยไทยที่แตกต่างกันในการตอบโต้ เช่นบางตำราบอกว่าใช้หมัดแต่บางตำราบอกว่าใช้ศอกหรือบางตำราบอกใช้เข่าแต่บางตำราบอกใช้เท้า โดยที่ชื่อท่าเป็นชื่อเดียวกันแต่ลักษณะการปฏิบัติไม่เหมือนกันหรือบางท่าไม้มวยไทยมีลักษณะการปฏิบัติที่เหมือนกันแต่ชื่อท่าไม่เหมือนกัน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านมวยไทยได้ให้ข้อเสนอแนะว่าลักษณะการปฏิบัติท่าไม้มวยไทยจะต้องมีความเชื่อมโยงสอดคล้องกับชื่อท่าและที่มาอย่างเหมาะสมและอธิบายได้ถึงที่มาที่ไป ความสัมพันธ์ของชื่อท่าลักษณะการปฏิบัติ และต้องคำนึงถึงสถานการณ์ที่เป็นจริงในการนำไปใช้

การที่จะใช้ทักษะมวยไทยอย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องสามารถใช้ได้ทั้งอยู่กับที่และเคลื่อนที่ และต้องมีการป้องกันตัวตามแบบแผนของมวยไทยรู้จังหวะและโอกาสในการใช้ไม้มวยไทยแต่ในบางลักษณะการปฏิบัติของท่าไม้มวยไทยก็มาจากมวยไทยท้องถิ่นของภาคนั้น ๆ เช่น มวยโคราช มวยลพบุรี มวยไชยา มวยท่าเสา ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งจะมีบางท่าที่มีชื่อและการปฏิบัติออกไปตามสายมวยนั้น ๆ สอดคล้องกับ ครูแหลม และคณะ (Kru Laem et al., 2015 pp. 130 - 134) กล่าวถึง ไม้มวยไทยในตำราคัมภีร์ มวย ไชยา ศิลปะหมัดคาดเชือก ซึ่งมีหลายลักษณะนอกเหนือจากแม่ไม้-ลูกไม้ ซึ่งได้แตกแขนงออกเป็นไม้รุก ไม้รับ ไม้เป็น ไม้ตาย และไม้เด็ด

ไว้ว่า ไม้มวยรุก-รับ เป็นชั้นเชิงที่อยู่ในท่าออกอาวุธ ทำป้องกันอาวุธอยู่แล้ว เพียงแต่หากผู้ใช้สามารถฝึกฝนจนชำนาญ เข้าใจ เข้าถึง ทำให้มีปฏิริยาไว่องไว ตามเคล็ดวิชา มวยไชยา หมวดที่ว่าป้องกันพร้อมตอบโต้ และป้องกันและตอบโต้แล้ว ไม้มวยรุก ไม้มวยรับ จะเป็นไม้ที่มีประสิทธิภาพ ให้ผลในด้านการรับ พร้อมรุก สร้างกลโต้ตอบ จู่โจมกลับไปในตัว ไม้มวยรับ ก็คือ ไม้มวยรุก และระหว่างออกอาวุธ ไม้มวยรุก บุกตีออกไปพร้อมปรับให้เป็นไม้มวยรับได้ ทั้งสองไม้นี้จึงถือว่าเป็นไม้เดียวกัน จรัสเดช อุลิต และคณะ (Charasdej Ulit et al., 2013) กล่าวถึงเอกลักษณ์ของมวยลพบุรี เป็นมวยที่ชกฉลาด รุกรับคล่องแคล่วไว่องไวต่อยหิมัดตรงได้แม่นยำ เรียกลักษณะการต่อแบบนั้นว่า “มวยเกี้ยว” ซึ่งหมายถึงมวยที่ใช้ชั้นเชิงเข้าทำคู่ต่อสู้โดยใช้กลวงมากมาย จะเคลื่อนไหวอยู่เสมอกระบวนท่า ได้แก่ การบวนท่าย่อเขาพระสุเมรุ หักงวงไอยรา ขุนยักษ์จับลิ้ง หักคอเอราวัณ เอราวัณเสยงา ขุนยักษ์พานาง พระรามนำวศร กวางเหลียวหลัง หิริณม้วนแผ่นดิน หนุมานถวายนวณ ล้มพลอยอาย ลิงชิงลูกไม้ คชสารทองหล้า คชสารแทงา ลิงพลั่ว และหนุมานถอนตอ ความเป็นมาของกระบวนท่าศิลปะมวยไทยสายลพบุรี เป็นกระบวนท่าที่ผสมกลมกลืนจากการหล่อหลอม และเลียนแบบท่าทางของสัตว์ต่าง ๆ เช่น ลิง และ ช้าง ทั้งนี้ในการศึกษางานวิจัยเล่มนี้เพื่อให้ได้มาในลักษณะการปฏิบัติท่าไม้มวยไทยที่สอดคล้องกับชื่อท่าและที่มาอย่างมีคุณค่าเพื่อให้ทราบถึงมวยไทยภูมิปัญญาของบรรพบุรุษมวยไทยที่ได้มีการใช้ภาษาที่สวยงามแอบแฝงไปด้วยความหมายเรื่องราวและการนำมวยไทยมาผูกกับวิถีชีวิตของคนไทยได้อย่างสวยงาม ที่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นองค์ความรู้ว่าท่าไม้มวยไทยเพียง 1 ท่านั้น สามารถบ่งบอกถึงความเป็นไทยในด้านใดได้บ้าง ดังเช่น (Piyalak Upanisakorn, 2006 pp. 77 - 116) กล่าวว่า ท่าไม้มวยไทยที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ดังนี้ 1. หนุมานแหวกฟอง ประกอบด้วย 3 คำ คือ คำว่า หนุมาน หมายถึง ตัวละครหนึ่งในเรื่องรามเกียรติ์ เป็นลิงที่มีความเก่งกล้า ส่วนหนุมานแหวกฟอง ที่เป็นชื่อท่ามวยไทยมีความหมายว่า ท่ามวยไทยที่ใช้ในการรุก ด้วยการไข่มือกทั้ง 2 ข้างเปิดการต่อสู้คู่ต่อสู้ด้านล่างพร้อมกับท่าท่าเข้าล่อย 2. หนุมานถวายนวณ ประกอบด้วย 3 คำ ได้แก่ คำว่า หนุมาน หมายถึง ตัวละครหนึ่งในเรื่องรามเกียรติ์ เป็นลิงที่มีความเก่งกล้า เป็นทหารเอกของพระราม หนุมานถวายนวณที่เป็นชื่อท่ามวยไทยมีความหมายว่า ท่ามวยไทยที่ผู้ชกใช้ในการรับท่าหมัดของคู่ต่อสู้ด้วยการย่อตัวหลบหมัดแล้วท่าท่าหมัดเสยแบบพลิกแพลง คือ ใช้หมัดทั้ง 2 ข้างเข้าปะทะที่ได้คางของคู่ต่อสู้ 3. วิรุฬหกกลับ ประกอบด้วย 2 คำ คือคำว่า วิรุฬหก เป็นชื่อของท้าวจางุมหาราช และคำว่า กลับ หมายถึง พลิกหน้าเป็นหลัง รวมกันแล้วคำว่า วิรุฬหกกลับ ส่วน วิรุฬหกกลับ ที่เป็นชื่อท่ามวยไทยมีความหมายว่า ท่ามวยไทยที่ผู้ชกใช้ในการรับท่าเตะเฉียงของคู่ต่อสู้ด้วยท่าถีบตรงที่หน้าขาของคู่ต่อสู้ โดยใช้ขาข้างเดียวกันกับขาที่คู่ต่อสู้ใช้เตะสันนิษฐานว่าลักษณะของท่ามีความเหมือนกันกับท่าให้ตกใจแล้วเสียหลักไปด้านหลังของท้าววิรุฬหก

Prinnit Phokasub, & Attanich Phokasub, (2003, p.11) กล่าวว่า กระบวนท่าเคลื่อนไหวของมวยไทยแต่เก่าก่อนล้วนแต่สะท้อนออกมาจากวรรณคดีแทบทั้งสิ้นและในอารยธรรมโบราณของมนุษย์วรรณคดี ก็คือ ประมวลตำนานว่าด้วยความเชื่อที่ถือเป็นกฎศักดิ์สิทธิ์ของสังคมขนาดใหญ่ยุคสถาปนาราชอาณาจักรวรรณคดีที่มีอิทธิพลต่อท่าเคลื่อนไหวของมวยไทยมากที่สุด ได้แก่ วรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ที่ทั่วโลกรู้จักกันในนามรามายณะ คุรุมวยโบราณรุ่นแรก ๆ นับเป็นผู้มีจิตใจอ่อนโยน ทั้งซาบซึ้งฝังใจในรสแห่งวรรณคดีจึงได้เรียกท่าเคลื่อนไหวของมวยไทย เป็นชื่อเหตุการณ์ตอนต่าง ๆ ของรามเกียรติ์ได้อย่างต่อเนื่องและลงตัวเช่น 1. สดาวิชฌนาง เป็นเหตุการณ์ตอนที่สดาวิชฌศักดิ์สิทธิ์ผู้เป็นสหายกับพระราม แย่งชิงนางสีดาจากพระยายักษ์ทศกัณฐ์ ผู้ลักพานางสีดาขึ้นรถม้าศึกควบตะบึงเหาะหนีพระรามมา คุรุมวยไทยได้นำเหตุการณ์ตอนนี้นำมาใช้เรียกกระบวนท่ารัดเตรียมหักแขนเพื่อคลี่คลายท่าโอบรัดลำตัว 2. หนุมานหักคอช้างเอราวัณ เป็นเหตุการณ์ตอนหนุมานต่อสู้กับอินทรชิต โอรสของพระยายักษ์ทศกัณฐ์ ผู้แปลงเป็นพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณมาทำศึก คุรุมวยไทยก็นำมาใช้เรียกกระบวนท่าการใช้สองแขนหนีวรัดคอ เพื่อทะยานตัวขึ้นกระทุ้งเข้า นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ วิสรุต อาษาศรี (Wisarut Assasri, 2020, Abstract) กล่าวว่า หลักการใช้อาวุธของตัวพระในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ เพื่อศึกษาที่มารูปแบบลักษณะของอาวุธที่ใช้เป็นอุปกรณ์

หลักในการแสดงตลอดจนหลัก และวิธีการใช้อาวุธในลักษณะต่าง ๆ ที่ปรากฏในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ของกรมศิลปากร โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์การฝึกปฏิบัติจากศิลปินแห่งชาติผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ไทยโขนพระ ตลอดจนประสบการณ์ในการสอนและการแสดงโขนบทบาท ตัวพระของผู้วิจัยที่มีมานานกว่า 17 ปี ณ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะอาวุธที่ใช้ในการแสดงโขนมาจากรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ภาพจิตรกรรม ประติมากรรมรูปปั้นเทพเจ้าที่ปรากฏตามคติความเชื่อทางศาสนาฮินดู ตลอดจนการเลียนแบบอาวุธจริงเป็นเค้าโครงนำมาสร้างให้เหมาะสมสำหรับการแสดงโขนโดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1. อาวุธสั้น 2. อาวุธยาว 3. อาวุธพิเศษ ซึ่งมีหลักการใช้อาวุธในลักษณะต่าง ๆ ประกอบด้วยการจับอาวุธ มี 7 ลักษณะ ได้แก่ 1. แบบกำอาวุธ 2. แบบคืบอาวุธ 3. แบบนิ้วหนีบอาวุธ 4. แบบหนีบอาวุธกับฝ่ามือ 5. แบบท่าพนมมือ 6. แบบมือล่อแก้ว 7. แบบมือจับ ที่ใช้ในการแสดงโขนประกอบด้วยการรำหน้าพาทย ท่ารบการตีบท การพกพา การวางอาวุธ การหยิบรับ-ส่งอาวุธ ตลอดจนการถืออาวุธในระดับและตำแหน่งต่าง ๆ ตามสรีระร่างกาย อีกทั้งเทคนิคลีลาในการใช้อาวุธประกอบการรำเพื่อเป็น แนวทางในการศึกษาให้ถูกต้องสวยงาม

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ไม้มวยไทยในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ผู้ที่นำผลวิจัยไปถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านการใช้ไม้มวยไทย ในส่วนของสถานศึกษา ในค่ายมวย หรือในแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับมวยไทย ผู้ที่ถ่ายทอดจะต้องมีการวิเคราะห์และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างชื่อท่า ท่าไม้ และลักษณะการปฏิบัติว่าแต่ละท่ามีความสัมพันธ์อย่างไรกับวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์

1.2 การศึกษาท่าไม้มวยไทย ผู้ที่ศึกษาควรศึกษาหนังสือมวยไทยที่หลากหลาย ทั้งหนังสือมวยไทยที่หาได้ทั่วไป หนังสือมวยไทยที่เกี่ยวข้องกับมวยไทยท้องถิ่นของแต่ละภาค รวมไปถึงสายมวยอื่น ๆ เพราะในแต่ละสายมวยอาจจะมีบางไม้มวยที่มีชื่อเหมือนกันแต่จะปฏิบัติแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับการถ่ายทอดของครูมวยในสายมวยนั้น ๆ และการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับไม้มวยไทยเพื่อความเข้าใจในการแยกแยะความแตกต่างให้กับผู้เรียนที่เกิดความสงสัยในท่าไม้มวยไทย ซึ่งเกิดคำถามอย่างแพร่หลายคือ ท่าไม้ครูมวยในแต่ละท่านถ่ายทอดลักษณะการปฏิบัติท่าไม้มวยไทยไม่เหมือนกันเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและสามารถอธิบาย สาธิต ให้เกิดความเข้าใจ ของการใช้ไม้มวยไทยในแต่ละโอกาส

2. ข้อเสนอแนะเพื่องานวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับไม้มวยไทยในวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ หรือชื่อท่าไม้มวยไทยที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทย อาจรวมไปถึงชื่อท่าที่เกี่ยวข้องกับการร่ายรำไหว้ครูมวยไทย

References

- Attanich Phokasub. (2009). *Geography and philosophy of Muay Thai Magic Muay Thai*. Nonthaburi: P. Watin Publication.
- Chanathep Wasavanon. (2012). *Muay Thai Rattanakosin: Science and martial arts*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Charasdej Ulit, Sawang Wittayapitak, Sanong Sangsuk, Sorn Sukpimai, Pattana Boonwong, & Thani Homchampa. (2013). *Knowledge management of Muay Thai 5 lines*. Bangkok: Department of Cultural Promotion Ministry of Culture.
- Jatuchai Champahom. (2009, February, 7). *Special lecturer, Faculty of Sports Science*. Burapha University. [Interview].

- Kru Laem., Kru Pong., & Kru Dum. (2015). *Scripture Muay Chaiya rope punch art*. Bangkok: S. Asia Press.
- Piyalak Upanisakorn. (2006). *A study of the names of muay thai postures according to ethnic semantics* (Master's thesis), Chulalongkorn University.
- Pornwin Chunkesa, Niwat Sukprasert, & Akakwit Ruangrong. (2022), Hanuman battle stance Matchanu in a song from the Rama I royal poem. *Humanities Journal and social sciences Bansomdejchaopraya Rajabhat University*, 16, 1 - 2, Retrieved from <https://so08.tcithaijo.org/index.php/jhusocbru/article/view/447>
- Prinnit Phokasub, & Attanich Phokasub. (2003). *Muay Thai*. Bangkok: A.P. Graph Fixed Design.
- Prinnit Phokasub. (2003). *Muay Thai*. Bangkok: Mac.
- Saithip Nukulkit. (1990). *Literature review supporting documents for teaching Thai subjects*. Bangkok: Srinakharinwirot University, Bangkokhen.
- Somporn Sangchai. (2012). *Muay Phraya Phichai Dap Hak The successor of Yuttasilp, Tha Sao boxing office*. Bangkok: Tipnet.
- Vanisa Buayam. (2013). *Study the concept of Ramayana character talisman*. Department of Art History Faculty of Archeology, Silpakorn University. Retrieved from <https://www.chennaimuseum.org/draft/gallery/03/01/012/tanjore5.html>
- Wanlop, B., Chanai, W., & Niwat, S. (2016) Ravana's role: A case study dance postures and khon performance tactics the story of ramakien when thao maliowarat said according to guidelines of Mr. Jatuporn Rattanawaraha. *Academic Journal*, 9, 1107 - 1108. Retrieved from <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/66992/54704>
- Wisarut Assasri. (2022). The principle of using the weapons of the protagonist in the Khon performance of the Ramayana story. *Journal Humanities and Social Sciences University of Phayao*, 8(1).

Received: 2023, April 12

Revised: 2023, December 1

Accepted: 2023, December 5